

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
Автор: проф. д-р Маринела Великова Михова, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“

Научна област: Педагогически науки

Професионално направление: 1.2 Педагогика

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика-Дидактика

Университет: Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

Факултет: Факултет по педагогика

Катедра: Дидактика

Заглавие на дисертацията: „Предпоставки за възникване и процесуално съдържателни характеристики на домашното образование в България”

Име на дисертанта: Биляна Илиева Гъркова

Данни за докторанта

Биляна Гъркова е магистър по педагогика и по психология от СУ „Св. Климент Охридски”. Професионалната ѝ биография е изцяло свързана с позицията на преподавател в същия университет. Последователно, от 1995 г. до момента, заема длъжността асистент, старши асистент, главен асистент, като в момента, след влизането в сила на промените в Закона за висшето образование, е асистент. От автобиографичната справка става ясно, че докторантката се включва активно в обученията за повишаване на собствената си квалификация, което е доказателство за нейния стремеж за постоянно усъвършенстване.

Научните ѝ интереси са в сферата на дизайн и методи на изследвания в образованието и социалната работа, педагогическа и психологическа диагностика, музейни образователни програми.

Данни за докторантурата

Биляна Гъркова е докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Дидактика” на СУ „Св. Климент Охридски”. Дисертационният труд е одобрен и насочен за официална защита с решение на Факултетния съвет на Факултет по педагогика от 26. 06. 2018 г.

Допускането до публична защита и съставът на научното жури са фиксирани със заповед на ректора на университета РД-38-444 от 02. 07. 2018 г.

Не се констатират нарушения или отклонения при осъществяване на процедурата по представяне, обсъждане и даване ход за защита на докторската дисертация.

Данни за дисертационния труд и автореферата

Актуалност на дисертационната тема

Темата на дисертационния труд *Предпоставки за възникване и процесуално съдържателни характеристики на домашното образование в България* е дисертационна и актуална. Актуалността на изследвания проблем е свързана и с необходимостта от подобно проучване. През последните години у нас се увеличава броят на семействата, които избират да образоват децата си у дома, т.е. практиката на домашното образование е факт. Факт е и липсата на задълбочено изследване на тази алтернативна образователна възможност, чрез което да се вникне задълбочено в

неговата същност, което ще даде възможност да се отиде отвъд едностранчивото му възприемане само като контрапункт на «училищната институция», а по скоро като «училище», претендиращо да притежава (или на което по дефиниция е много по-присъща) максимално проявена рефлексивност спрямо потребностите, възможностите и перспективите на децата (с. 6).

Изследователският интерес на докторантката е провокиран от значим образователен и личностен проблем и е деклариран чрез убеждението, че чрез «наличието на независими и конкуриращи се форми на образование може да се подпомогне развитието на целия образователен процес, както и да се окаже позитивно въздействие при решаване на възникващите проблеми при обучението и възпитанието в държавни или частни училища» (с. 6).

Изборът на изследователския проблем печели и с това, че до момента домашното образование в България не е било обект на научен интерес. Подобно изследване не само ще обогати теорията на алтернативните подходи в образованието, но ще даде възможност за вземане на адекватни решения в контекста на образователната политика на страната.

Композиционно единство на дисертацията

Представеният дисертационен труд е структуриран съобразно научните стандарти, които се изискват за такъв вид разработка. Състои се от увод, три глави, изводи и заключение, използвана литература, приложения. Общият обем на дисертацията е 281 страници, от които 184 страници текст, 7 страници използвана литература (58 източника на български и 42 на латиница), 82 страници приложения.

Използваната литература е от 100 заглавия на български и английски език. Използвани са и много електронни ресурси, което се предполага както от темата, така и от избраните методи за изследване. Представената библиография е доказателство за информираност и сериозна научноизследователска работа.

Прави впечатление прецизно конструираната концептуална рамка на изследването. Като преподавател по дизайн и методи на изследвания в образованието и социалната работа докторант Биляна Гъркова ни представя един много стегнат и конкретен дизайн на методологията на изследването, в който е демонстрирана абсолютната яснота по отношение на това какво тя иска да изследва, защо да го прави, кои са най-подходящите методи за постигане на поставената цел и за търсенето на аргументирани отговори на изследователските въпроси. .

Обектът и предметът на изследването са дефинирани коректно и без излишни претенции. За постигането на целта и конкретизиране на изследователските търсения, в контекста на експлораторния характер на изследването, докторантката формулира три изследователски въпроса, които фокусират понататъшната ѝ дейност. В хода на изследването тя и за миг не се отклонява от тези въпроси и това придава на дисертационния труд изключителна задълбоченост, цялостно вникване в същността на проблема и подробно и изчерпателно анализиране на резултатите.

Структурата на изследването е логична и е обусловена от зададената концептуална рамка.

В първите две глави е разположено теоретичното изследване на проблема, включващо констатации и разсъждения върху основните характеристики на съвременното домашно образование и аспектите на концептуализиране и моделиране на обучението в домашна среда. В началото е терминологичното уточнение, необходимостта от което много убедително е аргументирано от докторантката. Направен е стойностен опит за анализ на възникващите затруднения при разграничаване смисловата натовареност на отделни понятия и чрез прилагането на

формално-логическия подход са разграничени понятията домашно образование, домашно обучение, домашно възпитание.

На основата на много добра осведоменост върху изследванията за практиката на домашното образование (основно в Канада и САЩ), докторантката прави степенувана тематична категоризация, което обогатява представата за посоките на научния интерес към проблема. През призмата на философско-педагогическия подход и с демонстриран стремеж за обективност при формулирането на аналитични и оценъчни съждения са представени основанията за избор, предимствата и ограниченията на домашното образование. В сравнителен контекст, на основата на пет дефинирани категории, е анализирано регламентирането и регулирането на домашното образование по света. За изследването изключително ценни са произтичащите от това теми за дискусии, свързани предимно с правата на деца, родители, държава. Интересно изследователско решение откривам в шести параграф на първа глава, посветен на академичното представяне на българските ученици в рамките на международни изследвания и програми за оценяване на обучението. На основата на съпоставителен анализ на резултатите от различни оценявания докторантката се фокусира не върху известни вече констатации, а върху въпросите, които те провокират и в търсенето на отговорите, в които има място и за алтернативни образователни възможности, защото по убеждението на докторантката те могат „да окажат позитивно въздействие при решаване на възникващите проблеми при обучението и възпитанието в държавни или частни училища».

Във философско-педагого-психологически ракурс във втора глава е разработена идеята за концептуализиране и моделиране на домашното образование. Парадигмите на домашното образование, типове домашно образование и стилът на преподаване в контекста на обучението в домашна среда са представени на основата на споделяни и подкрепяни от домашно обучаващите родители виждания за същността и мисията на образованието, на подходи при конструиране и реализиране на обучението в домашна среда в съдържателен и процесуален план, на модели на поведение на родителите в ролята им на преподаващи при осъществяване на обучението у дома. Независимо, че тази глава е много по-кратка в сравнение с останалите две глави тя е много ценна със задълбочения триизмерен разрез на изследваното явление, което дава възможност за изграждане на пълния му образ.

Анализът и интерпретирането на резултатите от емпиричното изследване са дадени в трета глава. Провеждането на емпирично изследване върху домашното образование, резултатите от което да бъдат обективни, валидни и надеждни, е изключително предизвикателство, което докторантката успява да преодолее. Няма да се фокусирам върху отговора на въпроса защо това е така. Бих предпочела фокусът да бъде върху постигнатото от нея:

- демонстрирана до най-малкия детайл яснота по отношение планирането и провеждането на изследването (търсенето на отговори на 5К13);

- прецизен и точен подбор на изследователски методи – комбинация от количествени и качествени методи и постигането на триангулация при събираните чрез тях на данни;

- компетентен анализ на резултатите, чрез който се представя актуалното състояние на домашното образование в България

Като естествен финал на дисертационното изследване са четирите основни извода, които са отговор на формулираните изследователски въпроса, с което докторантката непряко заявява успешността на реализирания изследователски процес.

Ключовите моменти в текста са подходящо визуализирани чрез 15 таблици и 9 фигури.

Езикът на изложението е академичен с високо ниво на научност.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и съответства на изискванията.

Научни приноси

Изцяло приемам изведените приноси на теоретично и приложно ниво. Обоснованият от авторката контекст на постижения и обособените от нея приноси съответстват на съдържанието на разработката и отразяват обективно постигнатото от нея като докторант.

Според мен докторантката проявява известна скромност при формулирането им. Отново ще посоча, че това е единственото научно изследване за домашното образование в България. Чрез доказаните си качества то ще даде отражение върху обогатяване на научното изследване на алтернативните подходи в образованието, върху нееднозначното му възприемане и зачитане от правещите образователната политика, върху педагогическото осмисляне на решението за образование у дома от родителите и постигането на положителни резултати в името на детето. Следователно от резултатите на това теоретико-емпирично изследване ще могат да се ползват учени, политици и родители.

Съществен и значим принос на изследването е авторски разработената и апробирана концептуална рамка за проучване на домашното образование у нас. Тя може да послужи за последващи проучвания.

Публикации по темата

Докторантката представя 4 научни публикации по темата на дисертационното изследване. Те адекватно представят отделните етапи от работата ѝ.

Заклучение

Представеният за обсъждане и защита дисертационен труд е резултат от много добре осъществено изследване, резултатите от което имат теоретична и приложна значимост. С подчертана информираност, аналитичност и концептуалност е представена авторска научна интерпретация върху неизследвано явление в образователната ни реалност – домашното образование. Постигнати са приноси, които обогатяват теоретичното познание в сферата алтернативното образование и поставят на нова плоскост въпросите за неговото регулиране, валидиране, оценяване и реализиране.

Оценявайки положително дисертационния труд и приносите на автора, предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „**ДОКТОР**” в професионално направление 1.2 Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика, Дидактика) на докторант **Биляна Илиева Гъркова**.

31. 07.2018 г.

Изготвил становището
проф.. д-р М. Михова